

Cegielski, Tadeusz

Konstytucja z 1781 roku odnaleziona i opublikowana drukiem!

Ars Regia 10/17, 281-283

2007 - 2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wątpienia zadziałał zgodnie z patentem i utworzył pierwszą Wielką Lożę, od której się dziś wywodzicie.

Wasze dzieje jako Wielkiej Loży nie były łatwe. Jedna rzecz czyni dziś wrażenie na braciach angielskich, którzy nigdy nie zaznali prześladowań lub ingerencji państwa w działanie łóż, a jest nią wytrwałość okazana przez braci, w okresie gdy Wielka Loża została zamknięta w 1938 roku. Ich determinacja, aby za wszelką cenę utrzymać przy życiu własne wolnomularstwo, nie bacząc na realne grożące im niebezpieczeństwo, jest zdumiewającą nauką dla nas wszystkich. W dzisiejszym zmieniającym się świecie musimy wszyscy mieć na względzie ich poświęcenie i siłę i być zdecydowanymi, aby zachować i przekazać naszym sukcesorom to wszystko, o co tak bezinteresownie walczyli.

Wielce Czcigodny Wielki Mistrzu! Brat Englefield i ja mamy przyjemność być tutaj w celu odnowienia związku ustanowionego ponad dwieście lat temu. Wierzymy, że oznacza to początek długich i szczęśliwych relacji pomiędzy naszymi Wielkimi Lożami, oraz że znajdziesz czas, aby odwiedzić nas w Londynie.*

Uznanie przez Lożę-Matkę Świata, roku 1781 za datę powstania polskiej masonerii regularnej, stawia nasze bractwo i samą WLNP pośród najstarszych związków wolnomularskich na świecie. Oznacza, iż kierownictwo Wielkiej Zjednoczonej Loży Anglii docenia dotychczasowe wysiłki polskich Braci, tak naszych poprzedników, jak i nas samych, aby zagwarantować ciągłość Sztuki Królewskiej w Polsce.

T. C.

* Przekład T. C e g i e l s k i. Oryginalny tekst przemówienia por.: www.wlnp.pl.

KONSTYTUCJA Z 1781 ROKU ODNALEZIONA I OPUBLIKOWANA DRUKIEM!

Po wielu latach poszukiwań Krzysztof Załęski, historyk sztuki, wieloletni starszy kustosz w Muzeum Narodowym w Warszawie, odnalazł prawdopodobnie jedyny zachowany dziś egzemplarz drukowanych w języku francu-

skim (wraz z rękopiśmiennym przekładem na język niemiecki) konstytucji pierwszej polskiej obediencji wolnomularstwa regularnego¹.

Jej początki zrekonstruował Ludwik Hass w monografii stołecznego wolnomularstwa zatytułowanej *Sekta farmazonii warszawskiej*². Podstawą działań Ignacego Potockiego, obranego wielkim mistrzem w dniu 16 października 1781 roku, był dyplom wystawiony 4 sierpnia 1780 roku przez wielkiego mistrza Wielkiej Łoży Anglii, George Montagu ks. Manchesteru. Polską prowincję londyńskiej obediencji nazwano Wielką Łożą Narodową Wielkiego Wschodu Polskiego i Litewskiego. W dniu św. Jana Ewangelisty, 27 grudnia 1781 roku w lokalu łóżowym na Bielinie koło Warszawy miała miejsce w obecności delegatów łóż z całej Rzeczypospolitej oficjalna instalacja wielkiej łoży – nazwanej teraz Wielkim Mistrzostwem Polskim i Litewskim. Wielkimi namiestnikami zostali Michał Kazimierz Ogiński i Adam Kazimierz ks. Czartoryski – obaj z długoletnim stażem wolnomularskim – oraz Karol Henryk Heyking z Kurlandii; wielkimi dozorcami Jerzy Wielhorski i Jan Potocki. Przyjęto też konstytucję wzorowaną na andersonowskiej, a zebrani złożyli przysięgę jej wierności.

Jeśli działania ojców-założycieli Wielkiej Łoży z jesieni i zimy 1781 roku były nam znane dzięki dokumentom rękopiśmiennym zachowanym w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie (tzw. Archiwum Masońskie Potockich), to „ustawa zasadnicza” polskiej obediencji z 1781 roku mogła być uznana za zaginioną. Idąc tropem zapisków w inwentarzach XVIII-wiecznej łoży „Świątynia Izis” na Wschodzie Warszawy, Krzysztof Załęski stwierdził, że posiadała ona (niezachowany) egzemplarz owej konstytucji w swoim archiwum³. Odkrycie dokonane przez Krzysztofa Załęskiego, Wielkiego Bibliotekarza WLNP, ostatnio także członka kolegium redakcyjnego czasopisma „Ars Regia”, ma więc wielką wartość historyczną. Tym większą, że Krzysztof Załęski dokonał – na prawach druku unikatowego – reprintu napisanego po franusku całego dokumentu w połączeniu z *faksymile* niemieckojęzycznego rękopisu i z przekładem na język polski zatytułowanym *Konstytucje i Ustawy Generalne Wielkiego Mistrzostwa Polskiego i Litewskiego pod młotkiem Ignacego hr. Potockiego przyjęte i zaprzysiężone w roku 1781*⁴.

T. C.

Przypisy

¹ K. Załęski, *Ustawy Wielkiego Mistrzostwa Polskiego i Litewskiego z 1781 r. pod młotkiem Ignacego hr. Potockiego przyjęte i zaprzysiężone*, [w:] *Kultura średniowieczna i staropolska. Studia ofiarowane Aleksandrowi Gięsztorowi w pięćdziesięciolecie pracy naukowej*, Warszawa 1991, s. 541-546.

² L. H a s s, *Sekta farmazonii warszawskiej*, Warszawa 1980, s. 189 i n.

³ Biblioteka Narodowa, BOZ 1760, I, karta 486.

⁴ K. Z a ł ę s k i, *Konstytucje i Ustawy Generalne Wielkiego Mistrzostwa Polskiego i Litewskiego pod młotkiem Ignacego hr. Potockiego przyjęte i zaprzysiężone w roku 1781*, egzemplarze numerowane exlibrisem autora, Warszawa 2007, ss. 116.

WALDEMAR GNIADK WIELKIM MISTRZEM WIELKIEGO WSCHODU POLSKI

XI Konwent Wielkiego Wschodu Polski obradujący w Warszawie w dniu 16 listopada 2007 roku wybrał na stanowisko Wielkiego Mistrza tej obediencji Brata Waldemara Gniadka. Następcą zmarłego w 2007 roku WC Wielkiego Mistrza WWP Piotra Kuncewicza urodził się w 14 czerwca 1962 roku w Warszawie. Studiował na Wydziale Melioracji Wodnej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, później zaś historię i prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Wydawca i kolporter wydawnictw niezależnych, w latach 1983-1991 był szefem Oficyny Wydawniczej „Pokolenie”. Od 1984 roku Gniadek działał w Studenckich Grupach Oporu, zaś od 1985 roku w Grupach Oporu „Solidarni”. Obecnie przedsiębiorca, właściciel drukarni. Pasjonuje się kolekcjonerstwem (numizmatyka, stara broń), żeglarstwem oraz końmi arabskimi.

Do wolnomularstwa został inicjowany w 1995 roku, w loży „Puszkini” na Wschodzie Paryża (Wielka Loża Francji). W 2004 roku Waldemar Gniadek związał się z lożą „Wolność Przywrócona” na Wschodzie Warszawy (Wielki Wschód Polski), gdzie w roku następnym uzyskał stopnie czeladnika oraz mistrza. Jest członkiem łóż i kapituł stopni wyższych, będących odpowiednikiem Rytu Szkockiego Dawnego Uznanego (i jego 14 stopnia).

Na X Konwencie WWP, w dniu 18 listopada 2006 roku, został wybrany Zastępcą Wielkiego Mistrza ds. Wewnętrznych. Po śmierci Wielkiego Mistrza WWP, Piotra Kuncewicza, pełnił obowiązki przewodniczącego Rady Zakonu WWP.

Od jesieni 2006 roku Waldemar Gniadek z zaangażowaniem wspomagał wydawcę „Ars Regia” we wznowieniu stron internetowych, później zaś samego czasopisma. Od listopada 2007 roku wchodzi w skład kolegium redakcyjnego „Ars Regia”.